

Liisa lapsendamine

Karina ja Anna on registreeritud elukaaslased. Ühiselt kasvatatakse kahte last: 13-aastast Liisat ning 2-aastast Sebastianit. Enne kooselu registreerimist olid Karina ja Anna elanud koos 8 aastat. Karina töötab Vargamäe koolis ajalooõpetajana ning Anna stjuardessina, mistõttu viibib Anna palju aega kodust eemal. Liisa sündis enne Karina ja Anna kooselu. Liisa sünnitunnistusel ei ole isa nime, sest Karina tõi tütre ilmale kunstliku viljastamise tulemusel ning Liisa isa on anonüümne doonor. Sebastiani tõi ilmale Anna ning seda samuti kunstlikku viljastamist kasutades. Karina on Sebastiani lapsendanud.

Suvel otsustas pere minna traditsioonilisele perereisile. Seekord võeti suunaks Taanis asuv Legoland. Ootamatult, paar päeva enne reisi, haigestusid Karina ja Sebastian viirushaigusesse. Kuna pere ei tahtnud reisi täiesti ära jätta, võeti vastu otsus, et Liisa ja Anna lähevad Taani vaid kahekesi. Paraku sai Liisa ja Anna ühine reis lõpu juba Tallinna lennujaamas, kui enne lennukile pääsu küsis lennujaama teenindaja Liisa ja Anna sugulussuhete kohta. Anna tõdes, et ametlikult ei ole ta Liisa lapsevanem. Samuti ei olnud Karinal ja Annal reisituhinas ning Karina ootamatu haigestumise tõttu meeles vormistada notari juures nõusolek selleks, et Anna võib Liisaga kahekesi reisile minna. Lennujaama teenindajale ei jäänud seega muud võimalust kui keelduda Anna ja Liisa lennukile laskmisest ning Anna ja Liisa pidid nõrdinult tagasi koju pöörduma. Pärast seda vahejuhtumit otsustas Anna, et oleks aeg Liisa lõpuks lapsendada, et edaspidi seesuguseid olukordi vältida.

Kuna Karina oli Sebastiani lapsendanud, ei olnud lapsendamise protsess paarile võõras ning seepärast olid nad kindlad, et ka Liisa lapsendamisega ei tohiks probleeme olla. Anna on ju siiski Liisa elus olnud juba 11 aastat ning Liisa jaoks ongi Anna tema teine vanem. Liisa lapsendamiseks pöördus Anna Sotsiaalkindlustusametisse (edaspidi SKA). Lapsendamise protsess sujus kuni kodukülastuse ja pereuuringuni, mille eesmärgiks oli saada ülevaade lapsendada sooviva isiku elamistingimuste ja suutlikkuse kohta lapse kasvatamisega toime tulla.

Pereuuringut tehes uuris sotsiaaltöötaja Annalt nii tema vanemate, õpingute, tervise, suhtlusringkonna kui ka huvide ja harrastuste kohta. Anna ja sotsiaaltöötaja vestlus võttis aga ootamatu pöörde, kui viimane küsis Annalt, kas tema meelest ei peaks lapsed siiski kasvama koos ema ja isaga. Samuti uuris sotsiaaltöötaja, kas Anna arvates ei mõjuta see laste vaimset tervist ja arusaama perekonna olemusest, kui neid kasvatab kaks samasoolist isikut. Muu hulgas küsis sotsiaaltöötaja veel seda, kuidas plaanib Anna tulevikus väikesele Sebastianile selgitada, miks tal ei ole isa. Samuti tundis sotsiaaltöötaja muret, kuidas isa puudumine hakkab mõjutama Sebastiani vaimset tervist.

Anna oli sotsiaaltöötaja küsimustest ning suhtumisest šokeeritud ja pidas sellist käitumist äärmiselt ebaprofessionaalseks. Ühtlasi keeldus Anna säärasele küsimustele vastamast, leides, et need ei ole pereuuringu jaoks kuidagi vajalikud. Pärast vestlust pöördus Anna SKA-sse ning palus, et nende asjas määrataks uus sotsiaaltöötaja, kuivõrd praegune töötaja ei suuda Anna arvates olla erapooletu. SKA ei näinud sotsiaaltöötaja käitumises vajakajäämisi, leides, et esitatud küsimused olid igati asjakohased. Kuna SKA hinnangul olid kõik lapsendamise ettevalmistamiseks vajalikud toimingud korrektselt lõpule viidud, jätkus lapsendamisprotsess kohtus. SKA esitas kohtule pereuuringu ja elamistingimuste kokkuvõtte koos otsusega, mille kohaselt ei tohiks Annal lubada Liisat lapsendada.

Sotsiaaltöötaja arvates ei saa lubada Annal Liisat lapsendada, sest Liisale ei ole õige elukeskkond selline, kus teda kasvatab kaks samasoolist vanemat. Isa puudumine pärsib Liisa vaimset arengut ning seetõttu ei mõista laps traditsioonilist peremudelit. Kokkuvõttes leidis sotsiaaltöötaja, et samasoolistel paaridel ei ole lapsendamise õigust.

Sotsiaaltöötaja tõstis esile ka asjaolu, et Anna töötab stjuardessina, mistõttu viibib ta palju aega kodust eemal. Seega ei ole Annal aega Liisat kasvatada – sisuliselt kasvab laps ühe vanemaga.

Anna selgitas kohtule, et sotsiaaltöötaja esitatud kokkuvõtte ei ole erapooletu ning seepärast ei saa seda ka lapsendamisel arvesse võtta. Asjaolu, et Liisal oleks ametlikult kaks samasoolist vanemat, ei mõjutaks kuidagi Liisa elukvaliteeti, kuivõrd laps kasvab samamoodi hoolivas ja toetavas peres, nagu see oleks juhul, kui tal oleks ema ja isa. Ühtlasi soovib ka Liisa enda lapsendamist.

Viimasena leidis Anna, et säärase vaadete isikud ei tohiks sotsiaaltöötaja vastutusrikast ametit pidada.

Oled Liisa lapsendamise asja lahendav kohtunik. Kas Anna peaks saama õiguse Liisat lapsendada või mitte?

Kaasuse lahendamisel võib õigusaktidest tugineda üksnes Eesti Vabariigi põhiseadusele.

Kaasuse lahendamist abistavad küsimused*:

1. Kas ja kui jah, siis kuidas rikub sotsiaaltöötaja esitatud arvamus Anna põhiõigusi ja -vabadusi?
2. Keda saab lugeda perekonnaks põhiseaduse mõttes?
3. Millistest kaalutlustest peaks sotsiaaltöötaja lapsendamise protsessi puhul lähtuma? Kas sotsiaaltöötaja võiks otsust tehes lähtuda ainult oma maailmavaatest?
4. Milline tähtsus on praegusel juhul asjaolul, et Karinal õnnestus varem Sebastiani lapsendada?

*Abistavatele küsimustele vastamine ei ole kaasuse lahendamisel kohustuslik.